

Taal actief 5 en de kerndoelen Burgerschap

Bij burgerschap leren kinderen over leven in een democratische rechtsstaat en wat vrijheid en gelijkheid inhouden. Ze ontdekken hoe ze deze waarden voor zichzelf en de ander kunnen vormgeven en respecteren.

Bij taal wordt geen specifieke kennis aangeleerd over de democratische rechtsstaat, dit wordt aangeboden bij het vak wereldoriëntatie. Taal actief 5 biedt een uitstekende werkplaats om kennis, vaardigheden en gedrag te oefenen die je als burger nodig hebt.

Om je te ontwikkelen op het gebied van burgerschap is taal cruciaal: taal om te begrijpen wat je om je heen leest en hoort. Taal om woorden te geven aan je gedachten en gevoelens. Taal om je inzicht in jezelf en de maatschappij te verdiepen en dat inzicht op een respectvolle manier te delen met anderen.

Communiceren = burgerschap

Taal actief integreert burgerschap door goed leren communiceren centraal te stellen. De communicatiethema's en -doelen zijn universeel en eenvoudig te koppelen aan schoolbrede projecten of onderwerpen. De communicatiethema's zijn letterlijk burgerschapsthema's, bijvoorbeeld thema 1 *Ik ontmoet, elkaar leren kennen*, thema 3 *Ik denk, je mening vormen* en thema 5 *Ik overleg, samen beslissen*.

Bij *je mening vormen* leren de kinderen bijvoorbeeld hoe je zorgvuldig tot een mening komt door argumenten voor en tegen te verzamelen en goed naar anderen te luisteren. Zo leren ze dat mensen verschillend over iets kunnen denken en dat je dat moet respecteren.

Vaardigheden oefenen

In de lessen schrijven, spreken en luisteren leren de kinderen hoe ze op een zorgvuldige manier met anderen kunnen communiceren: Hoe spreek je een onbekende aan? Kun je iemand overtuigen op een inhoudelijke en respectvolle manier? Tips van de taalgasten als 'Blijf aardig, ook als je het niet met elkaar eens bent' zorgen ervoor dat de kinderen sociale en

maatschappelijke competenties ontwikkelen die hen helpen actief en betrokken deel te nemen aan de samenleving. Bij tekstbegrip lezen de kinderen teksten over hoe anderen dat doen.

Andere talen

De kinderen leren in Taal actief ook over andere talen. Ze leren dat in andere talen dezelfde, maar ook andere taalconventies kunnen gelden. Dit draagt bij aan kennis over en respect voor andere talen en culturen.

Illustraties, beeld en geluid

Ook illustraties, teksten, peer- en taalgast-filmpjes laten een grote diversiteit zien aan talen, culturen, gezinssamenstellingen en identiteiten.

Taal onderzoeken

De kinderen onderzoeken taalvragen als: *Kan taal kwetsen? Hoe maak je een goed spandoek? Hoe zet je een campagne op?* Vragen die goed aansluiten bij burgerschap.

Samenwerkend leren

Taal actief besteedt extra aandacht aan samenwerkend leren. De kinderen oefenen vaardigheden zoals luisteren, vragen stellen en evenredig deelnemen. Vaardigheden die je ook gebruikt om goed met elkaar samen te leven.

Verantwoording

In dit document geven we per kerndoel aan hoe we via taalonderwijs bijdragen aan burgerschap.

Inhoudsopgave

Domein Democratische oefenplaats	3
Kerndoel 19: De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats	3
Domein Samenleven in een democratische rechtsstaat	5
Kerndoel 20: De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat	5
Domein Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid	9
Kerndoel 21: De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid.....	9

Domein Democratische oefenplaats

Kerdoel 19: De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats

19A Sociale en maatschappelijke competenties.

Het gaat hierbij om:

- aanbieden van kennis en vaardigheden ten aanzien van basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de diverse samenleving, gericht op respectvolle omgang;

- stimuleren van sociale vaardigheden en kritische denkvaardigheden;

Zo doen we dit in Taal actief 5:

In de taalthema's van Taal actief ontdekken de kinderen dat respectvol omgaan met de ander altijd aan de basis staat. Of je nu een ander leert kennen, een ander probeert te overtuigen of samen overlegt: je houdt rekening met elkaar.

Tijdens de communicatielessen ontwikkelen de kinderen schrijf-, spreek- en luistervaardigheden die ze nodig hebben om niet alleen op school, maar ook thuis en in de samenleving als fijn mens en goed burger te functioneren.

Taalgasten helpen hen daarbij door te benadrukken dat goed luisteren en respect hebben voor de mening van een ander daarbij essentieel zijn. Ook in de verhalen bij woordenschat en in de teksten bij tekstbegrip krijgen de kinderen een beeld van een diverse samenleving en respectvolle omgang met elkaar.

Tijdens het communicatiedoel *je mening vormen* leren de kinderen bijvoorbeeld hoe ze met respect voor de ander tot een mening kunnen komen. Bij *samen beslissen* leren ze hoe ze democratisch en met respect voor de ander samen een besluit kunnen nemen.

Elk thema bij taal heeft een eigen communicatiedoel waarmee de kinderen sociale vaardigheden en kritische denkvaardigheden oefenen: *elkaar leren kennen*, *je uitdrukken*, *je mening vormen*, *overtuigen*, *samen beslissen*, *informer*, *uitleggen* en *verhalen bedenken*. De concentrische leerlijn zorgt ervoor dat de kinderen elk jaar kunnen groeien in het communicatiedoel.

De kinderen werken in de communicatielessen o.a. aan het voeren van een filosofisch gesprek, discussie en debat.

De themateksten, woordenschatteksten en rijke teksten bij tekstbegrip ondersteunen hen daarbij. De kinderen lezen dan hoe anderen een filosofisch gesprek voeren, discussiëren of debatteren.

Een deel van de woordenschatwoorden uit de woordenschatlessen sluit aan op het thema, zodat de kinderen ook de bijpassende taal bij het communicatiedoel leren, denk aan woorden zoals het uitgangspunt, redeneren, concluderen, de hoofdzaak en de bijzaak.

Ook de lessen taal verkennen bij taal helpen bij het aanleren van sociale vaardigheden, bijvoorbeeld de lessen over het verschil tussen open, gesloten en suggestieve vragen.

Tijdens de samenwerklessen in week 4 oefenen de kinderen ook met vaardigheden die sociaal gedrag stimuleren, zoals luisteren en elkaar de kans geven om inbreng te hebben.

- stimuleren van respectvolle communicatie, offline en online;

- aanbieden van activiteiten die sociale cohesie en actief burgerschap stimuleren.

Een van de schrijftaken in groep 6 is: reageren op een online bericht. Bij de mondelinge spreek- en luistertaak geven de kinderen vervolgens 'offline' in een groepsgesprek hun mening en luisteren ze met respect naar de mening van een ander.

Online communicatie komt ook bij andere spreek- en luistertaken aan bod, bijvoorbeeld bij het maken van een tutorial of een filmpje. Uiteraard is er ook volop aandacht voor offline communicatie: van respectvol communiceren met een onbekende tot het schrijven van een persoonlijke boodschap bij een verdrietige gebeurtenis.

Bij alle communicatietaken lezen de kinderen themaverhalen, woordenschatteksten en teksten bij tekstbegrip die aansluiten op deze taken.

Ook de lessen taal verkennen bij taal stimuleren een respectvolle communicatie. Denk bijvoorbeeld aan lessen over vormen van taalgebruik: (on)onbeleefde taal, (in)formele taal, letterlijke en figuurlijke taal.

Of het nu gaat om een goed compliment, je excuses aanbieden of een verzoek of vraag aan een organisatie: bij taal krijgen de kinderen hiervoor gereedschap aangereikt dat zij op school, maar ook thuis en in de samenleving kunnen gebruiken.

Sociale cohesie komt in Taal actief ook aan bod in de leerlijn samenwerkend leren (week 4). Daar is extra aandacht voor vaardigheden zoals luisteren, evenredig deelnemen, wachten op elkaar en hulp vragen en geven.

Ook de taalonderzoeken van het plusmateriaal stimuleren dit soort activiteiten: *Hoe help ik kinderen uit groep 3? Wat maakt iemand tot een held?, Hoe maak je een goed spandoek? Kun je hetzelfde nieuws op verschillende manieren vertellen? Hoe vorm je je een mening? Hoe zet je een campagne op?*

In rijke leesteksten bij tekstbegrip lezen de kinderen hoe anderen (zowel mensen als dieren) actief zijn. Bijvoorbeeld in een tekst over een boomhutverbod of een tekst waarin bijna uitgestorven dieren pleiten voor hun bestaan.

Domein Samenleven in een democratische rechtsstaat

Kerndoel 20: De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat.

20A De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van de betekenis van basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit;
- beschrijven hoe de Grondwet, kinder- en mensenrechten basiswaarden van de democratische rechtsstaat mogelijk maken;

- redeneren over hoe vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit met elkaar op gespannen voet kunnen staan;

Zo doen we dit in Taal actief 5:

Bij tekstbegrip bieden we verschillende teksten aan die aansluiten bij het nadenken over de betekenis van de democratische rechtsstaat en de Grondwet. Er zijn teksten opgenomen uit bekende boeken zoals *De Zweetvoetenman* van Annet Huizing en *Wikken en Wegen* van Joke van Leeuwen (groep 7). Ook lezen de kinderen over de invloed van fake nieuws (*Fake!* van Annemarie Bon). Ook in verhalende teksten besteden we hieraan aandacht, bijvoorbeeld in *Noepy* (uit *Zeb* van Gideon Samsom, groep 6) waarbij kinderen de regels van de regering negeren. Daarnaast lezen de kinderen over dierenrechten (Jouke Akveld, *Wij waren hier eerst*, groep 8) en lezen zij teksten waarbij de democratie geen gegeven is en kinderen in oorlogssituaties leven (*Brieven van Mia* van Astrid Sy, groep 8), moeten vluchten (Verhalen over vriendschap en vluchtelingen in groep 7) of leven in een dictatuur (*Offline* van Marco Kunst in groep 7).

De thema's *Ik denk, je mening vormen* en *Ik overleg, samen beslissen* van taal sluiten goed aan bij het leren over samenleven in een democratische rechtsstaat. De schrijftaken en spreek- en luistertaken leggen eenvoudig een verband met redeneren over het belang van de basiswaarden van de democratische staat. Wanneer de kinderen in groep 5 samen nadenken over een probleem is koppeling aan het recht op een veilige omgeving voor kinderen snel gelegd: 'je wilt veilig buitenspelen, maar het schoolplein ligt vol troep.'

Hetzelfde geldt voor de andere taalthema's. Bij de schrijftaken en spreek- en luistertaken kiezen de kinderen zelf hun onderwerp. Dit onderwerp kan (al dan niet gestuurd door de leerkracht) ook gaan over een aspect van democratie.

De kinderen lezen bij tekstbegrip verschillende verhalen over vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Bobbi Gibb, de eerste vrouwelijke marathonloopster, is zo'n verhaal.

Bij taal leren de kinderen in thema 3 van groep 6 hoe ze een filosofisch gesprek voeren aan de hand van stellingen als 'Wie is de baas in de wereld?' Daarna voeren ze zelf een filosofisch gesprek aan de hand van een zelfgekozen (of leerkracht gestuurde) stelling. In thema 3 van groep 8 denken de kinderen in les 5 bijvoorbeeld na over oplossingen voor digitaal pesten.

De aparte leerlijn samenwerkend leren ondersteunt de kinderen in het respectvol naar elkaar luisteren en ruimte geven aan iedereen die iets te zeggen heeft.

- ervaringen opdoen met het voeren van dialogen, omgaan met conflicten en gelijkwaardige behandeling;

- herkennen en benoemen hoe basiswaarden van de democratische rechtsstaat een rol spelen in de samenleving en het eigen leven.

slo / een doordacht curriculum dat doen we *samen*

Veel spreek- en luistertaken van Taal actief nodigen uit tot dialogen. In groep 8 gaat aparte aandacht uit naar het conflictgesprek en de rol van de mediator daarbij.

Ook is er aandacht voor het filosofisch gesprek (groep 6). Daarbij lezen de kinderen diverse teksten van o.a. Stine Jensen (*Alles wat ik voel* en *Wie zijn mijn echte vrienden*) en Michal Jansen (*Emotieklets*).

Tijdens alle communicatielessen reflecteren de kinderen op hun taalgebruik en het effect daarvan op anderen. Tijdens de leeslessen praten de kinderen samen over de inhoud van de tekst en bij de reflectie vaak over wat een tekst voor henzelf of voor de ander betekent.

Gelijkwaardige behandeling komt o.a. terug bij de vaardigheden die kinderen leren tijdens het samenwerkend leren.

Bij Taal actief leren de kinderen bijzondere taalgasten kennen met uiteenlopende achtergronden en beroepen. Zij vertellen over hun eigen leven in onze samenleving en hoe taal daarbij een rol speelt.

Bij tekstbegrip lezen de kinderen over bijzondere mensen voor wie de basiswaarden van de democratische rechtsstaat niet altijd vanzelfsprekend zijn. Enkele voorbeelden:

- Bianca van der Horst (groep 4), zij is slechthorend geboren en werd uiteindelijk doof
- Jochem Myjer (groep 5): Jochem noemt zich anders dan de rest vanwege zijn ADHD
- Bobby Gibb (groep 6): over de eerste vrouwelijke marathonloopster
- Gershwin Bonevacia (groep 7): over wie hij is nu en wie hij eerder in zijn leven was
- Skik en Rowèn (groep 7): over zingen in dialect

20B De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van aspecten van diversiteit: godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid;

- verkennen van de eigen identiteit ten aanzien van aspecten van diversiteit;

- herkennen en benoemen van stereotypering, discriminatie en uitsluiting;

Zo doen we dit in Taal actief 5:

Diversiteit en inclusie behoren tot de kernwaarden van Taal actief. Dit is op alle niveaus doorgevoerd.

Zowel bij taal als bij tekstbegrip hebben we bij de selectie van de themaverhalen, woordenschatverhalen en de rijke leesteksten gekozen voor schrijvers met uiteenlopende achtergronden en expertise. De teksten spelen zich af in verschillende culturen en uiteenlopende gezinsstructuren en vertellen over kinderen met soms uitdagende maatschappelijke, sociale of lichamelijke problemen. Ook zijn er teksten in dialect en is er aandacht voor meertaligheid. Stereotyperingen zijn vermeden, tenzij het juist het doel is dat de kinderen een stereotype herkennen.

Ook de taalgasten, die de kinderen in elk thema helpen bij het uitvoeren van hun communicatietaken, vertegenwoordigen naast kennis ook diversiteit. Hetzelfde geldt voor de voorbeelden van leeftijdgenoten.

De illustraties in Taal actief geven een goede afspiegeling van onze diverse samenleving, met afbeeldingen van kinderen afkomstig uit allerlei gebieden en culturen, kinderen met een beperking, vrouwen in mannenberoepen en andersom.

In de oefenzinnen is gelet op een goede verdeling van namen uit verschillende culturen. Stereotyperingen (moeder doet de was, vader doet klusjes) zijn vermeden.

In het thema *Ik ben, je uitdrukken* staat de eigen identiteit helemaal centraal. De kinderen leren om te laten zien, te vertellen en te schrijven over wie ze zijn, wat ze denken en wat ze voelen.

Bij taal en bij tekstbegrip gaan bovendien veel teksten over personages waaraan de kinderen zich kunnen spiegelen: kinderen die op avontuur willen, die vriendschap zoeken en sluiten, die problemen oplossen, die protesteren en zich verzetten. Maar ook over kinderen met een beperking, kinderen die gepest worden, kinderen die met een groot verlies te maken hebben gehad, eenzame kinderen, kinderen in oorlogstijd, kinderen die gevlucht zijn en meer.

In het thema *Ik ontmoet, elkaar leren kennen* leren de kinderen hoe ze contact moeten maken met anderen. Contact maken met anderen betekent ook laten merken dat je interesse hebt in wat de ander beweegt zonder meteen te oordelen. De thema-, woordenschat- en leesteksten uit tekstbegrip sluiten hierop aan.

Ook rijke leesteksten uit andere communicatiethema's sluiten hierop aan: alleen al in groep 4 en 5 zijn er bijvoorbeeld teksten over g-voetbal, gebarentaal (het uilskuikenlied), ADHD en over Assepoester die niet verliefd is op een prins, maar op een prinses. Ook het bekende gedicht 'Jij bent zo mooi anders' van Hans Andreas heeft een plek gekregen.

- benoemen van het belang dat mensen elkaar gelijkwaardig behandelen;

In een taalonderzoek van het plusmateriaal herkennen en benoemen kinderen discriminatie en uitsluiting en zij onderzoeken hoe taal kan kwetsen.

Wie goed kan communiceren, maakt o.a. makkelijker contact. Elkaar gelijkwaardig behandelen hoort daar ook bij. Dit aspect komt in het thema *Ik overleg, samen beslissen* bijvoorbeeld mooi naar voren. De kinderen leren om respectvol te overleggen om samen tot besluiten te komen.

Elkaar gelijkwaardig behandelen is ook belangrijk wanneer je elkaar leert kennen (thema *Ik ontmoet, elkaar leren kennen*), wanneer je de ander probeert te overtuigen (thema *Ik wil, overtuigen*) of wanneer je de ander probeert te helpen (thema *Ik help, uitleggen*).

Taal actief biedt ook een leerlijn samenwerkend leren aan (onderdeel van week 4). Kenmerkend voor samenwerkend leren is iets wat 'positieve afhankelijkheid' wordt genoemd: kinderen hebben elkaar *nodig* om een gezamenlijk doel te bereiken. De kinderen wordt geleerd hoe zij respectvol met elkaar kunnen samenwerken en elkaar kunnen helpen, stimuleren om mee te doen, naar elkaar kunnen luisteren en samen overeenstemming kunnen bereiken.

- ervaringen opdoen met het omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen van anderen, overeenkomsten en verschillen, oordeel uitstellen, omgaan met mogelijkheden en gedrag van anderen.

Bij bijna alle communicatiedoelen en met name bij de thema's *Ik denk, je mening vormen* en *Ik overleg, samen beslissen* draait het om de perspectiefwisseling: wat denk jij, wat denkt de ander en hoe leef je je in elkaars ideeën en standpunten in? In elk leerjaar oefenen de kinderen hiermee. Zo worden ze steeds beter in het uitstellen van een oordeel en het omgaan met verschillende perspectieven.

In week 4 praten de kinderen, binnen de leerlijn samenwerkend leren, over hoe je samen tot de beste samenwerking komt met aandacht voor jezelf en de ander. Met extra aandacht voor bijvoorbeeld evenredig deelnemen, aanmoedigen, vragen stellen, luisteren, samenvatten van de inbreng van de ander en elkaar de kans geven om inbreng te hebben.

Thema 2 *Ik ben, je uitdrukken* biedt tot slot aandacht voor de meer filosofische kant van communicatie en taal. Teksten van Stine Jensen onder anderen helpen de kinderen na te denken over oordelen en wat die betekenen voor de ander.

Domein Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid

Kerdoel 21: De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid.

21A De leerling verkent mogelijkheden om democratisch te handelen.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven hoe je door middel van inspraak, verkiezingen en vertegenwoordiging invloed kunt uitoefenen;

- ervaringen opdoen met inspraak en besluitvorming;

Zo doen we dit in Taal actief 5:

Dit doel komt op diverse plekken aan bod in Taal actief.

Op themaniveau past het thema *Ik overleg, samen beslissen* er goed bij. In groep 4 beginnen de kinderen in hun spreek- en luistertaak met het overleggen over een vraag, vervolgens overleggen zij over een probleem (groep 5), in een jury voor een verkiezing (groep 6), in een vergadering (groep 7) en voeren ze een conflictgesprek en overleggen ze met een mediator (groep 8). Teksten uit tekstbegrip passen hier weer bij, net als de themateksten en de woordenschatteksten. Denk maar aan het verhaal *Het meesterplan* van Ilona de Lange, waarbij de kinderen een campagne opzetten om een nieuwe meester te zoeken, of aan het gedicht *Stem op de okapi* van Edward van de Vendel, waarbij de kinderen een pleidooi lezen om hun stem uit te brengen op de okapi.

Het plusmateriaal biedt taalonderzoeken voor de kinderen, bijvoorbeeld *Hoe maak je een goed spandoek?* en *Hoe zet je een campagne op?*

Dit doel verdient een eigen plek in het schoolplan voor burgerschapsonderwijs, zodat het structureel wordt geborgd binnen het onderwijsaanbod.

Taal actief kan daarbij goed helpen. In thema 5 van groep 7 stellen de kinderen bijvoorbeeld een agenda op in de schrijftaak en in de spreek- en luistertaak verdelen zij de rollen in een vergadering en houden zij een vergadering over een zelfgekozen onderwerp. Deze opzet kan de school gebruiken voor andere vormen van inspraak en besluitvorming.

Hetzelfde geldt voor thema 5 van groep 8. Daar leren de kinderen in de schrijftaak hoe zij in een groepschat overleggen en tot een besluit komen. Ook oefenen zij in dat thema een conflictgesprek en leren zij over de rol van een mediator daarbij.

- ervaringen opdoen met het uitdrukken van eigen standpunten, luisteren naar argumenten van anderen, compromissen sluiten en omgaan met de uitkomsten van besluitvormingsprocessen;

Je leren uitdrukken is een vaardigheid waaraan in Taal actief concentrisch wordt gewerkt in thema 2 *Ik ben, je uitdrukken*. De kinderen vertellen en schrijven over wie ze zijn, wat ze denken en wat ze voelen. Dat doen ze bijvoorbeeld door een anekdote te schrijven en te vertellen, door een gedicht te schrijven en voor te dragen of door zich te presenteren in een Q&A-filmpje. Ook de taalonderzoeken uit het plusmateriaal passen hierbij: *Wat schrijf je in een autobiografie?* en: *Hoe maak je een zelftest?*

Wanneer je kunt uitdrukken wie je bent en wat je voelt, kun je ook beter je mening geven. Dat gebeurt eerst in thema 3 *Ik denk, je mening vormen* en vervolgens in thema 4 *Ik wil, overtuigen*. In deze thema's leren de kinderen om enerzijds weloverwogen hun mening te vormen, met aandacht voor wat de ander denkt. Anderzijds leren zij hun mening te geven als zij ergens voor staan en deze mening te voorzien van argumenten om anderen te overtuigen.

Voorbeelden van schrijf- en spreektaken uit thema 4 die hierbij passen zijn: een wensbrief schrijven en een 1-minuut-praatje houden (groep 4), een brief met argumenten schrijven en een pleidooi houden (groep 5), online reageren op een stelling en je mening geven in een groepsgesprek (groep 6), een argumentenkaart maken bij een stelling en een discussie voeren (groep 7) en een debat voorbereiden en voeren (groep 8).

De leerlijn samenwerkend leren uit week 4 laat de kinderen ontdekken dat zij elkaar nodig hebben om gezamenlijke doelen te bereiken. Ze leren meer over luisteren, evenredig deelnemen, informatie uitwisselen, de inbreng van de ander samenvatten en elkaar de kans geven om inbreng te hebben en overeenstemming te bereiken.

- benoemen welke bijdrage de leerling zelf levert aan democratisch handelen.

Dit doel verdient een eigen plek in het schoolplan voor burgerschapsonderwijs, zodat het structureel wordt geborgd binnen het onderwijsaanbod.

Communicatievaardigheden die de kinderen bij Taal actief leren, helpen de school daarbij. Om een bijdrage te leveren aan democratisch handelen is het nodig elkaar te ontmoeten, moet je jezelf kunnen uitdrukken, in staat zijn je mening te vormen en te geven, moet je samen kunnen overleggen en besluiten, elkaar zo nodig informeren en iets uitleggen en helpt het soms om een verhaal te vertellen. En dat zijn precies de acht communicatiethema's van Taal actief.

21B De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.**Het gaat hierbij om:**

- benoemen van taken, rollen, rechten en plichten van jezelf en anderen in de samenleving;

- onderzoeken van maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties en de middelen die zij aanwenden om bij te dragen aan de samenleving of veranderingen in de samenleving teweeg te brengen;

Zo doen we dit in Taal actief 5:

Voor het opstellen van de leerlijn communicatie van Taal actief is gekeken naar communicatiesituaties die kinderen in hun dagelijkse en latere leven kunnen tegenkomen. Communicatie is immers overal: in de klas en op het schoolplein, maar ook op de sportclub, op straat en thuis. De schrijftaken en de spreek- en luistertaken sluiten hierop aan. Het uitgangspunt is authenticiteit: de kinderen schrijven teksten die ze ook in hun eigen leven kunnen gebruiken of tegenkomen. Doordat ze zelf het onderwerp van hun tekst of presentatie kiezen, wordt het actueel en 'eigen'. De kinderen kunnen in groep 8 bijvoorbeeld debatteren over de stelling 'Kinderen moeten vanaf 12 jaar stemrecht krijgen' of 'De wolf moet weer verdwijnen uit Nederland' of over 'Alle kinderen moeten EHBO-les krijgen'.

In de leesteksten bij tekstbegrip komen uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken langs waarbij taken, rollen, rechten en plichten een rol spelen. Zo lezen de kinderen in groep 7 over de vraag of een robot de taak en rol van een juf of meester kan overnemen. Ze lezen over andere en toekomstige maatschappijen met andere rechten en plichten en vragen zich af wat dit betekent voor hen en de ander.

Ook in andere jaargroepen komen teksten over maatschappelijke onderwerpen aan de orde, zoals teksten over de zorg voor de aarde en het milieu, de invloed van sociale media, over bijzondere beroepen en een leefbare toekomst en over morele en ethische dilemma's.

In diverse verhalen en gedichten ontdekken de kinderen dat veel verhalen gaan over hoofdpersonen die nadenken over wie je bent, wie je bent in relatie tot anderen en hoe jouw handelen invloed heeft op anderen en op je omgeving. Het gedicht *File* van Joke van Leeuwen en het verhaal *Het boomhutverbod* van Pieter Koolwijk zijn hier voorbeelden van.

Verschillende teksten bij tekstbegrip gaan over maatschappelijke initiatieven en organisaties. De kinderen duiken door herhaald en verdiepend te lezen in de teksten en ontdekken waar deze organisaties voor staan en wat hen beweegt. Bijvoorbeeld:

- *Uilskuikenlied* (Bianca van der Horst zet zich met haar gebarenchallenge in voor gebarentaal, groep 4)
- *Nieuw in de buurt* (Samsam, organisatie die verhalen en video's maakt over kinderen in allerlei landen, groep 5)
- *Wad 'n natuur* (informatieposter over het waddengebied, groep 6)
- *De cacaoketen* (Tony's Chocolonely over eerlijke chocolade, groep 7)
- *Kabinet zet stap richting gezondere voeding* (de Nierstichting over het belang van gezonde voeding, groep 8)

Ook zijn diverse schrijf- en spreek- en luistertaken eenvoudig te koppelen aan maatschappelijke initiatieven. Wanneer je in groep 6 bij thema 1 *Ik ontmoet, elkaar leren*

	<i>kennen</i> een brief schrijft aan een onbekende, kun je zelf kiezen aan wie. Dat kan dus ook een brief aan de koning of de koningin zijn, aan de lokale burgemeester of aan iemand die zich inzet voor een goed doel. Hetzelfde geldt voor enkele taalonderzoeken uit de plusboeken van Taal actief, zoals <i>Wat maakt iemand tot een held?</i>, <i>Hoe maak je een goed spandoek?</i> en <i>Hoe zet je een campagne op?</i>
▪ verkennen van actuele, maatschappelijke en duurzaamheidsvraagstukken;	In alle thema's van Taal actief komen kinderen in aanraking met maatschappelijke en duurzaamheidsvraagstukken. Zo lezen ze bij tekstbegrip o.a. over waterzuivering, over biologische bestrijding van plant- en tuinproblemen, over de gevolgen van plastic voor het milieu, over leven in de ruimte en op aarde ('Hey H, wat vond jij van jouw verblijf op onze locatie Terra', groep 8), over het al dan niet bestrijden van de wolf, over leefbaar leven in de toekomst, over robots in de klas, over het nut van auto's en over kweekvlees.
▪ ervaringen opdoen met verantwoordelijkheid nemen voor en bijdragen aan het welzijn van anderen;	Dit doel verdient een eigen plek in het schoolplan voor burgerschapsonderwijs, zodat het structureel wordt geborgd binnen het onderwijsaanbod. → Taal actief ondersteunt de school hierbij door (in week 4) structureel aandacht te besteden aan samenwerkend leren. Thema's zoals <i>Ik help, uitleggen</i> verdiepen deze ervaringen. De kinderen worden uitgedaagd elkaar de spelregels van een nieuw spel uit te leggen en taakjes aan elkaar over te dragen via schrijftaken en spreek- en luistertaken (groep 4), een recept te schrijven en aan een ander mondeling uit te leggen (groep 5), een moeilijk onderwerp uit te leggen, mondeling of met een digitale presentatie (groep 6), een handleiding te schrijven en een tutorial te maken (groep 7), een folder over groep 8 te schrijven en een virtuele rondleiding door de school te maken (groep 8). Een taalonderzoek zoals <i>Hoe help ik kinderen uit groep 3?</i> laat de kinderen ook ontdekken hoe zij verantwoordelijkheid kunnen nemen voor een ander en kunnen bijdragen aan het welzijn van de ander.
▪ verkennen van mogelijkheden om vanuit eigen idealen bij te dragen aan de samenleving, nu en in de toekomst. slo / een doordacht curriculum dat doen we <i>samen</i>	Bij tekstbegrip ontdekken de kinderen dat veel verhalen gaan over hoofdpersonen die nadenken over wie ze zijn, wie ze zijn in relatie tot anderen en hoe hun handelen invloed heeft op anderen en op hun omgeving. Van die voorbeelden leren ze om dat zelf ook te doen. Ook lezen zij informatieve teksten die over de toekomst gaan en de invloed van hun handelen op bijvoorbeeld de leefbaarheid in de toekomst.